

С. П. Миронова

*Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
(м. Кам'янець-Подільський, Україна)*

**ОРАТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА**

С. П. Миронова

*Каменец-Подольский национальный университет имени Ивана Огиенко
(г. Каменец-Подольский, Украина)*

**ОРАТОРСКОЕ МАСТЕРСТВО КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
КОРРЕКЦИОННОГО ПЕДАГОГА**

S. Myronova

*Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University
(Kamianets-Podilskyi, Ukraine)*

**ORATORY SKILLS AS A COMPONENT OF THE PROFESSIONAL
COMPETENCE OF THE CORRECTIONAL TEACHER**

Анотація. У статті визначено, яке місце посідає ораторська майстерність у професійній компетентності корекційних педагогів; названі професійні функції, виконання яких потребує від корекційного педагога навичок ораторської майстерності. Здійснюється аналіз результатів дослідження усвідомлення студентами необхідності оволодіння навичками красномовства. Описані шляхи формування навичок ораторської майстерності в процесі фахової підготовки.

Ключові слова: корекційний педагог; ораторська майстерність; красномовство; професійна компетентність; фахова підготовка.

Аннотация. В статье доказана необходимость формирования у будущих коррекционных педагогов навыков ораторского мастерства. Владение навыками красноречия необходимо специалистам в различных видах его профессиональной деятельности: в учебно-воспитательной и коррекционной работе, работе с родителями и общественными организациями, научно-исследовательской деятельности. В процессе профессиональной подготовки студенты должны овладеть как речевой, так и психологической составляющей ораторского мастерства. Эффективность подготовки будет зависеть от ее последовательности и разнообразия методов с преобладанием активных.

Ключевые слова: коррекционный педагог; ораторское мастерство; красноречие; профессиональная компетентность; профессиональная подготовка.

Annotation. The professional training of future correctional educators should foresee the formation of their skills of oratory skills. This competence depends on the success of many professional activities of a specialist, in particular: educational, corrective-development and rehabilitation work; cooperation with parents of pupils; research activities. The study of students' understanding of the need to master the skills of eloquence showed that future correctional educators consciously relate to the mastery of oratory skills as an integral part of their professional competence; understand its linguistic and psychological aspects. At the same time, the level of such an understanding is directly dependent on the acquisition of a profession, that is, it grows on senior courses. Formation of skills of oratory skills should be implemented in stages with gradual complications; and can take place in different ways: when studying a special discipline; in the structure of individual subjects; on pedagogical practice; in scientific and social activities of students.

Key words: correctional teacher; oratory skills; eloquence; professional competence; professional training.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Державний стандарт вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта в розділі ключових містить і комунікативну компетентність фахівця. Її реалізація вимагає від спеціаліста володіння засобами міжособистісної комунікації та різними стилями мовлення; вміння постійно збагачувати власне мовлення, налагоджувати професійну і педагогічну комунікацію. Відповідно навички культури та техніки мовлення, ораторського мистецтва мають бути серед завдань професійної підготовки корекційних педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Проблема формування у вчителів комунікативних здібностей, культури мовлення була предметом вивчення багатьох вчених (С. Д. Абрамович, Н. Д. Бабич, А. Й. Капська, Л. І. Мацько та ін.). У педагогіці вищої школи, методиці її викладання також є наукові пошуки щодо ораторської майстерності викладача (О. Є. Антонова, О. А. Дубасенюк, О. В. Малихін, І. Г. Павленко та ін.). Водночас у сучасній корекційній педагогіці окремих досліджень з формування комунікативної компетентності фахівців не проводили; ця проблема переважно розглядалась як одне із завдань підготовки фахівців для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (Л. І. Демчук, С. П. Миронова, Ю. В. Пінчук, Є. П. Синьова, Д. І. Шульженко та ін.).

Мета дослідження. Визначити місце ораторської майстерності в професійній компетентності корекційних педагогів та шляхи її формування у процесі фахової підготовки.

Завдання дослідження. У процесі дослідження вивчити такі аспекти:

- значення культури мовлення і ораторської майстерності у професійній діяльності корекційного педагога;
- виконання яких професійних функцій потребує від корекційного педагога навичок ораторської майстерності;

- вагомість ораторської майстерності у професійній підготовці корекційних педагогів;
- усвідомлення студентами необхідності оволодіння навичками красномовства;
- на яких етапах підготовки фахівців слід формувати навички ораторської майстерності;
- шляхи формування ораторської майстерності у професійній підготовці корекційних педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація мети дослідження потребує передусім розуміння сутності понять, зокрема, таких як: «ораторська майстерність», «оратор», «культура мовлення», «риторика». Для цього нами були проаналізовані літературні джерела з проблеми дослідження. В теорії немає розбіжностей щодо тлумачення вищезначених термінів. Риторика є однією з дуже давніх наук про ораторство. Ораторська майстерність розуміється як досконале вміння говорити до людей, впливати на них, тому часто таке вміння називають мистецтвом. Поняття «ораторське мистецтво», «красномовство» використовуються як синоніми. Проте залежно від сфери використання красномовство поділяється на види, жанри і має свої особливості. Саме від оволодіння ними й розуміння адресності аудиторії й залежить в цілому успіх як оратора, так і вчителя, зокрема.

Не менш важливою умовою для успішності діяльності педагога є культура його мовлення. З одного боку вона є складовою загальної культури людини, а з другого – професійною якістю для педагогічного фаху. Культура мовлення є ще більш вагомою для корекційних педагогів, адже його мовлення має слугувати зразком для тих дітей, у яких досить часто навіть сам процес засвоєння рідної мови є ускладненим. Тим більш значущою є культура висловлювання педагога.

Ми проаналізували, виконання яких видів фахової діяльності та функцій потребує від корекційного педагога навичок ораторської майстерності. Для цього вивчали професіограму та кваліфікаційну характеристику вчителя-дефектолога (КП-2340) та вихователя (КП-3340). Переконались, що для виконання всіх видів та функцій його діяльності потрібні навички красномовства: навчальна робота; виховна робота; корекційно-розвиткова та реабілітаційна робота; методична робота; робота з батьками вихованців; науково-дослідна діяльність; пропагандистська діяльність. Проте вид красномовства буде залежати від конкретики роботи. Зокрема, для навчання і виховання дітей доцільною є академічна ораторська майстерність, а для пропагандистської роботи можна використати елементи політичного та навіть суспільно-побутового красномовства (залежно від аудиторії). Відповідно професійна підготовка майбутніх корекційних педагогів має передбачити формування у них навичок ораторської майстерності.

Нами було досліджено, чи усвідомлюють студенти важливість цих навичок як професійної якості. Для цього провели невелике опитування, в якому запропонували студентам різних курсів висловити свою думку щодо

необхідності оволодіння навичками ораторської майстерності; назвати ці навички; поміркувати, яким чином вони б хотіли їх одержати. У опитуванні брали участь студенти 1–4-х курсів, магістранти спеціальності 016 Спеціальна освіта нашого університету, всього – 57 осіб (з них – 29 осіб – першокурсники).

Результати опитування свідчать, що 86 % студентів розуміють термін «ораторська майстерність», його подібність і деяку різницю з красномовністю. 10 % опитаних (зауважимо, що всі вони є першокурсниками) плутають поняття ораторської майстерності з культурою мовлення, його комунікативною функцією; 2 % відмовились відповідати; 2 % відповіли, що не знають.

100 % респондентів вважають, що корекційний педагог має володіти ораторською майстерністю. Студенти обґрунтовували, що ця компетентність потрібна як для роботи з дітьми, так і їхніми батьками, колегами-педагогами. Більшість опитаних вказували, що вправне володіння словом потрібне для мотивації дітей до навчання, правильного переконання батьків. Магістранти зазначали, що без володіння ораторством не можна стати успішним викладачем. 65 % респондентів наголошували, що красномовство має ґрунтуватись на бездоганному мовленні корекційного педагога, адже воно є взірцем для дітей.

Водночас багатьом студентам було важко назвати, якими ж саме навичками ораторської майстерності вони хотіли б оволодіти. Зокрема, 83 % першокурсників відповіли: *«Не знаю»*, але при цьому 59 % з них сказали, що хотіли б навчитись. Це, ймовірно, обумовлено тим, що вони ще не брали активної участі в публічних заходах, не були на практиці. Проте 40% опитаних з числа інших студентів називали такі навички, наприклад: *«вміння висловлюватись»*, *«вміння налагоджувати контакт з аудиторією»*, *«впевненість в собі»*, *«вміння концентрувати думку під час виступу»*, *«вміння утримувати увагу аудиторії»*, *«володіння невербальними засобами спілкування»*, *«лаконічність і змістовність викладу думок»*, *«позбавлення слів-паразитів»*. 28 % студентів прагнуть *«побороти страх перед аудиторією»*.

84 % опитаних вважають, що в оволодінні навичками красномовства їм допоможе окрема дисципліна. Проте, студенти пропонували, зокрема, і такі шляхи: *«вправляння в публічних виступах»*, *«дискусії»*, *«тренінги красномовства»*, *«психологічний тренінг з подолання страху перед аудиторією»*, *«клуб або курси ораторського мистецтва»*, *«публічний захист наукових робіт»*, *«громадська діяльність»*, *«активна педагогічна практика»*, *«відеоуроки або майстер класи ораторів»*, *«спілкування з компетентними ораторами»*, *«саморозвиток»*, *«індивідуальна робота з викладачами»*, *«конференції»*. Такі відповіді свідчать, що майбутні корекційні педагоги свідомо ставляться до оволодіння ораторською майстерністю як складовою їхньої професійної компетентності; розуміють її мовленнєві й психологічні аспекти. При цьому рівень такого розуміння знаходиться у прямій залежності від оволодіння професією, тобто зростає на старших курсах.

Аналіз навчальних планів, відповідей опитаних підтверджує наші припущення щодо того, що завдання з оволодіння ораторською майстерністю має бути включеним у різні дисципліни і відбуватись впродовж усього навчання, з поступовим удосконаленням. Наприклад, якщо на першому курсі варто починати з культури і техніки мовлення студента, то в магістратурі при вивченні методики викладання спеціальних дисциплін це вже буде формування ораторської майстерності не лише вчителя дітей з особливими освітніми потребами, а й викладача корекційної педагогіки. Безумовно, перевага при цьому має віддаватись активним та інтерактивним методам навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Теоретичний аналіз літературних джерел, вивчення практики підготовки студентів підтверджує необхідність формування у них навичок ораторської майстерності як складової професійної компетентності корекційного педагога. Така підготовка має здійснюватись поетапно; і може відбуватись різними шляхами: при вивченні спеціальної дисципліни; в структурі окремих предметів; на педагогічній практиці; в науковій і громадській діяльності студентів. Цілеспрямоване дослідження змісту і видів навичок ораторської майстерності в програмі підготовки фахівців для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, методика такої підготовки має стати перспективним науковим напрямком вивчення цієї проблеми.

Література

1. Абрамович С. Д. Риторика : навчальний посібник / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. – Львів : Світ, 2001. – 240 с.
2. Культура фахового мовлення : навчальний посібник / за ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2006. – 496 с.
3. Мацько Л. І. Культура української фахової мови / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
4. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. – К. : КНТ, 2014. – 262 с.
5. Миронова С. П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. – 312 с.
6. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. – 304 с.
7. Наказ МОН України «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів» № 665 від 01.06.13 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/legislation/other/37302/>
8. Овчаров Н. Мастер публичных выступлений / Н. Овчаров. – К., 2017. – 212 с.

9. Пінчук Ю. В. Особливості професійного мовлення вчителя-логопеда / Ю. В. Пінчук // Дефектологія. – 2009. – № 2. – С. 14–17.

10. Пінчук Ю. В. Риторика, культура та техніка мовлення корекційного педагога: навчально-методичний посібник / Ю. В. Пінчук. – К. : Книга-плюс, 2016. – 168 с.

11. Стандарт вищої освіти України для спеціальності 016 Спеціальна освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua>

12. Шеремета Н. П. Культура української мови: навчальний посібник / Н. П. Шеремета. – Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2012. – 264 с.

References

1. Abramovy`ch S. D. Ry`tory`ka: navchal`ny`j posibny`k / S. D. Abramovy`ch, M. Yu.Chikar`kova. – L`viv: Svit, 2001. – 240 s.

2. Kul`tura faxovogo movlennya: Navchal`ny`j posibny`k / za red. N. D. Baby`ch. - Chernivci: Kny`gy` – XXI, 2006. – 496 s.

3. Macz`ko L. I. Kul`tura ukrayins`koyi faxovoyi movy` / L. I. Macz`ko, L. V. Kravec`. – K. : VCz «Akademiya», 2007. – 360 s.

4. Metody`ka vy`kladannya u vy`shnij shkoli: navchal`ny`j posibny`k / O. V. Maly`xin, I. G. Pavlenko, O. O. Lavryent`yeva, G. I. Matukova. – K. : KNT, 2014. – 262 s.

5. My`ronova S. P. Korekciyna psy`xopedagogika. Oligofrenopedagogika: pidruchny`k / S. P. My`ronova. – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j : Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j nacional`ny`j universy`tet imeni Ivana Ogiyenka, 2015. – 312 s.

6. My`ronova S. P. Pidgotovka vchy`teliv do korekciynoyi roboty` v sy`stemi osvity` ditej z vadamy` intelektu : monografiya. – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j: Abetka-NOVA, 2007. – 304 s.

7. Nakaz MON Ukrayiny` «Pro zatverdzhennya kvalifikacijny`x karaktery`sty`k profesij (posad) pedagogichny`x ta naukovo-pedagogichny`x pracivny`kiv navchal`ny`x zakladiv» № 665 vid 01.06.13 roku [Elektronny`j resurs]. – Rezhym`m dostupu: <https://ru.osvita.ua/legislation/other/37302/>

8. Ovcharov N. Master publy`chnyx vystupleny`j / N. Ovcharov. – K., 2017. – 212 s.

9. Pinchuk Yu.V. Osobly`vosti profesijnogo movlennya vchy`telya-logopeda / Yu.V. Pinchuk // Defektologiya. – 2009. – № 2. – S. 14–17.

10. Pinchuk Yu.V. Ry`tory`ka, kul`tura ta texnika movlennya korekciynogo pedagoga: navchal`no-metody`chny`j posibny`k / Yu.V. Pinchuk. – K. : Kny`ga-plyus, 2016. – 168 s.

11. Standart vy`shhoyi osvity` Ukrayiny` dlya special`nosti 016 Special`na osvita [Elektronny`j resurs]. – Rezhym`m dostupu:<https://mon.gov.ua>

12. Sheremeta N. P. Kul`tura ukrayins`koyi movy`: navchal`ny`j posibny`k / N. P. Sheremeta. – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j : Vy`davec` PP Zvolejko D. G., 2012. – 264 s.